

(Гардијан, 24.03.2009)

Интервенција НАТО-а на Косову 1999. године била је важна претеча инвазије на Ирак која је уследила четири године касније.

Десет година након НАТО бомбардовања Србије, у којој су физички, емоционални и психички ожиљци и даље присутни у многим аспектима свакодневног живота, важне лекције које је требало извући из њега остају засењене упорним инсистирањем да је то била „једина исправна ствар“. Оваква доследност осудила је дотичне актере да исту грешку понове само неколико година касније. Десет година касније, међутим, доктрина „праведног рата“ – и сама подложна двосмислености и манипулацији – наставља да омета разматрање кључних питања у вези са спровођењем таквих интервенција и њиховим алтернативама, на штету дипломатије, посредовања, мултилатерализма и, на крају, одговорности да се обезбеди заштита.

Интервенција НАТО-а на Косову 1999. године представљала је колективни неуспех дипломатске воље и замисли. Услови из споразума у Рамбујеу показали су опирање постизању договора мирним преговорима, а који је прихватљив за обе стране. Бивши државни секретар, Хенри Кисинџер, инсистира: “Текст из Рамбујеа, у коме се Србија позива да дозволи размештање НАТО трупа у целој Југославији, био је провокација, изговор да се започне бомбардовање“. Као и у преговорима о коначном статусу Косова, изгледи за постизање компромиса и конструктивног решења били су осујећени све слабијим разликовањем између међународног закона и политике, засновани на дискурсу о јединствености и прибегавању унилатерализму у међународним пословима.

Иако оправдавано наоко хуманитарним обзирима, НАТО бомбардовање Србије само је допринело томе да ескалација кризе на Косову добије размере хуманитарне катастрофе. Сада је опште потврђено да се мноштво етничких чишћења и ратних злочина догодило након почетка НАТО кампање, тако да једно ОЕБС-ово истраживање наглашава “постојање образаца протеривања као и пораст броја пљачки,

убистава, силовања, киднаповања и харања након почетка ваздушних напада НАТО-а 24. марта.“ Упркос непрестаном декларисању наводно мултиетничког карактера Косова и повлачењу одредаба о правима мањина, пропуштање да се на првом месту спречи проузроковање расељавања, а затим и да се обезбеди безбедан и одржив повратак, за преко 200 000 интерно расељених лица (ИРЛ), сведочи како о трапавости првобитних оправдања за интервенцију, тако и о неуспеху међународне заједнице да у оквиру мисије која траје сада већ скоро десет година, обнови Косово.

Заиста, иако су високо уздизани хуманитарни циљеви употребљени за добијање широке подршке јавности за интервенцију НАТО, Строб Талбот, бивши заменик државног секретара САД, пише како „противљење Југославије ширим трендовима политичке и економске реформе – а не тежак положај косовских Албанаца – представља најбоље објашњење рата НАТО-а“. Стављање наоко хуманитарних или безбедносних мотива у службу политичких или економских циљева, допринело је поткопавању идеје о „одговорности за одбрану“ ширењем сумње у коначни циљ такве интервенције.

Начини портретисања сукоба који су на Косову постојали пре интервенције, међутим, нису представљали омашку обавештајних података, већ чин свесне обмане; осмишљени да умање конфликт до границе која не приказује јасно комплексност ситуације у којој су се налазиле, са једне стране, унапред припремљена терористичка организација Ослободилачка војска Косова (ОВК), а са друге, трапава инфраструктура државне безбедности, која се деценијама уназад борила са етнички мотивисаним злочинима на Косову. Детаљни извештаји Амнести Интернационал-а који су наводили на стотине мртвих нису зауставили приче о геноциду. У међувремену, ни медији и НВО се нису претргли од супротстављања Блеровом описивању сукоба као „борбе између добра и зла; између цивилизације и варварства; између демократије и диктатуре“. Склоност да се конфликти описују дихотомијама служи не само за ометање расуђивања већ и за ометање изражавања алтернативних решења за инхерентно комплексна питања, чији су корени дубље у историји него што се то често схвата.

По свом заобилажењу Уједињених нација, суделовању у подмуклим преговорима који су искључили дипломатска решења, као и манипулисањем ратом, интервенција НАТО на Косову 1999. године представљала је врло важну претечу инвазији на Ирак 2003. године. Док се регион са муком бори са еколошким и здравственим наслеђем касетних бомби и употребљеним осиромашеним уранијумом, десетогодишњица НАТО бомбардовања Србије не сме проћи непримећено, већ треба да послужи као благовремени подсетник на потребу за непристрасном и неутралном анализом конфликта и њихових потенцијалних решења; анализом која настоји да истражи често трагичну сложеност грађанских ратова и слојевито разумевање које је потребно за њихову трансформацију.